

A) DIŐ YAPI ÖZELLİKLERİ

Gülten DAYIOĞLU' un bu eseri altın kitaplar yayın evi yayınlarından çıkmıŐtır.

Baskı: Akdeniz yayıncılık a.Ő

29. basım/ Aralık 2009

İlkokul üçüncü sınıfta yazı denemelerine başlayan Dayıoğlu' nun bahçıvanın oğlu adlı ilk kitabı 1963'te yayınlandı. Yazarın bazı eserleri İngiliz, Macar, İsveç ve Rus dillerine çevrilmiŐtir. Yazarın on iki kitaplık Gelincik dizisiyle her sayfası resimli yirmi kitaplık Ece ile Yüce adlı çocuk kitapları yeniden resimlenerek 1998 yılında yayınlandı. Gülten Dayıoğlu, AyŐegöl adlı resimli çocuk kitaplarının, ilk on altı sayısı Fransızcadan dilimize uyarlamıŐtır.

Son yıllarda gençlik kitapları da yazmaya başlayan yazarın, YeŐil Kiraz, YeŐil Kiraz II, ve Sekizinci Renk, Mo' nun Gizemi, Kıyamet Çiçekleri, Alacakaranlık KuŐlar, Yada' nın Gizilgücü adlı gençlik romanları vardır. Kısa öykülerden oluşan, Geride kalanlar ve Geriye dönenler adlı iki kitabı da halen, yeni kuŐaklar tarafından ilgiyle okunmaktadır. Yazarın, 1971 yılında yayınlana ilk romanı FadiŐ, kesintisiz baskılarla hala, kuŐaktan kuŐađa hizmet vermektedir.

Gülten Dayıoğlu ilk ödülü cumhuriyet Gazetesi Yunus Nadi Öykü Ödülü' dür. En yeni olarak kendisine 2000 yılında Edebiyatçılar Derneği Onur Ödülü verilmiştir.

1) KİTABIN BOYUTLARI: 20,5 cm uzunluk 14,3 cm eni 1,2 cm kalınlığındadır. Bu boyutlar çocuklar için uygun bir kitap olma özelliğini taşımaktadır. TaŐınrılıđı ve kullanılabilirliği açısından çocuk kitapları özelliği göstermektedir.

2) KAĞIT: kitapta kullanılan kağıt ikinci hamur kağıt kullanılmıştır. Bu kâğıdın kullanılmasının sebeplerinden birisi mürekkebi iyi emmesidir. Kitapta kullanılan kâğıt ince olmamasına karŐın yazılar sayfanın arkasından gözükmektedir. Bu da okuma sırasında verimli okumayı engellemektedir. Kağıt yapısı ince değil fakat yazılar arkadan gözükmektedir. Yazının arkadan gözükmesi kitabın kalitesini düşüren etkenlerden biridir. Okuma sırasında arka yüzünde okunabilen veya beliren yazılar çocukların dikkatini ön sayfa yerine arka sayfaya çekebilir.

3) SAYFA DÜZENİ: Kitaptaki sayfa düzeni estetik bir düzen içinde planlanmıŐ ve sayfaya estetiklik katmıştır. Sayfa kenarlarında yanlardan 3 cm alt ve üstlerden 3.5 cm'lik boşluklar sayfaya bir estetik görünüm kazandırmıŐ. Satır aralığı 0.3 cm olarak kullanılmıŐ ve bu kullanım ilköğretim çağındaki öğrencilerin rahat bir şekilde okumasını sağlamaktadır. Kelimeler arası uzaklık 0.2 cm belirlenmiş bu özellik kelime gruplarının birbirine karıŐmasını engellemiŐtir.

4)RESİM: Bu kitapta resim yer almamaktadır. Bu da ilköğretim çağında bir öğrenci için bir dezavantajdır. Çünkü resim kitaba motivasyon ve bağlılığı sağlamaktadır. Kitapta hece sonu çizgileri kullanılmıŐ fakat abartılı değildir. Kitapta cilt payı oldukça güzel ve okumayı kolaylaŐtırıcı bir şekilde düzenlenmiŐtir.

5)KAPAK – CİLT: Kitapta karton kapak kullanılmıştır. Kapak seledonla kaplanarak uzun süre kullanmayı sağlamıştır ayrıca kapağa dayanıklılık kazandırmıŐtır. Cilt tutkalla yapıŐtırıldıđı için fazla dayanıklı değil dağılabilir. Bu dağılabilirlik unsuru kitabın dayanıklılığını azaltan önemli sorundur. Kitabın kenar kesimleri düzgün ve çapaksızdır. Kapak resminde farklı renkler kullanılarak yapılmıŐ bir resim göze çarpmaktadır. Kapak resmine bakılarak hikayenin kırsal kesimde geçtiği anlaŐılmaktadır. Resimde üç kız çocuğu, bir erkek çocuğu bir de köpek vardır. Resimdeki kiŐilerin yüz ifadelerine bakıldığında sevinçli ve birbirine bağlı oldukları sezilmektedir. Resimde bulunan kiŐilerin köpekleriyle beraber olmaları onlarda bir hayvan sevgisinin var olduğunun göstergesidir.

Arka kapakta yazarın aynı yayınevinde yayınlanan diğer kitaplarının reklâmı bulunmaktadır. Arka kapakta bir de yayınevinin adı yer almaktadır. Kitabın ismi üst orta kısımda yer almaktadır. Sağ alt köşede yazarın ismi yazılıdır.

7)HARFLER: Kitaptaki harfler on dörtlük puntoyla yazılmış. Yazı karakteri shruti dir. Kullanılan punto on dört olmasına rağmen kitap biraz daha üst seviyedeki öğrenciler için yazılmış. Satır aralığı 3 mm olarak belirlenmiş olup gözü yormadığı kanısına varılmıştır.

B) İÇYAPI ÖZELLİKLERİ

1)İZLEK (tema): Bu kitap okunduğu zaman insan kendini kahramanların yerine koymakta güçlük çekmiyor. Bu yüzden verilmek istenen ana düşünceyi de hemen sezebiliyor. Kitapta en belirgin olan fikir, yani tema aile kavramıdır. Bu kitabı okuyan çocuklar veya yetişkinler bir ailenin bütün yıkımlara ve olumsuzluklara rağmen, eğer aile bireyleri hassasiyet gösterirlerse ailenin ayakta kalabileceğini anlarlar.

Ana düşünceye yardımcı olabilecek düşünceler ise zorluklara karşı yılmayıp sebat göstermek, kitaptaki kahramanın bütün olumsuzluklara rağmen kardeşine ulaşabilmesi okuyuculara hiçbir zorluğun üstesinden gelinemeyeceği fikrini empoze ediyor. Ayrıca köydeki yardımlaşma ve dayanışma da bir düşünce olarak kabul edilebilir. Çünkü köylüler çok zor şartlarda ayakta durmaya çalışan bir aileye ellerinden gelen maddi manevi yardımı yapıyorlar. Okuyuculara yardım etmek vasfını kazandırabilecek bir potansiyele sahiptir. Kitap çocuklar için bütün olumsuzluklarına rağmen ana çocuk fikir bakımından çocuklara büyük bir faydası vardır. Çocuk ve yetişkin okuyucuların belleklerinde ileride güzel hasletlere sahip olabilecek izler bırakabilecek kapasitede bir kitap olduğu söylenebilir.

2)KONU: Hikâyenin konusu bir ailenin yaşadıkları ve ailenin en büyük kızı Feten'in kardeşleriyle başında geçen olaylardır.

Feten'in annesi Hasibe Hanım son çocuğunu doğururken hayatını kaybeder. Feten in babası Salih Bey köyün korucusudur. Ve sürekli koruda kalmaktadır. Ancak arada bir eve gelebilmektedir. Anneleri öldükten sonra Feten ve kardeşleri; Habibe, döndü ve yaşar dedeleriyle beraber yaşarlar. Dedeleri yemeklerini pişirir. Feten de küçük kardeşi Yaşar'a bakar. Komşuları Nevzer teyze de çocukların temizliğiyle ilgilenir. Feten' in babası Salih Bey komşu köyleri keçileri koruya sürekli gelip koruya zarar verdikleri için tedirgindir. Artık eve çok az gelmektedir. Bu arada Feten okula başlamıştır. Okulunu çok sevmektedir. Her dönemi de yüksek başarıyla bitirmektedir. Komşu köylerin keçileri muhtar ve köylüler bilmelerine rağmen, hatta onlar tarafından kasti getirilip koruya zarar vermeleri Feten'in babasının canına tak etmişti. Salih Bey, köyün muhtarı ve köyün ileri gelenleri bu durumu komşu köyün muhtarına söylemelerine rağmen, hiç aldırılmaz. Salih beyde jandarmadan keçileri vurma emrini alır. Ve bir gün köyün birkaç genciyle koruda beklerken keçiler gelir ve dört beş keçiyi vururlar. Bunun üzerine komşu köyden birkaç adam koruyu yakarlar ve Feten'in babası onları yakalamaya çalışırken başından vurularak hayatını kaybeder. Babalarının da ölümünden sonra çocuklar hem yetim hem öksüz kalmışlardır. Ve onların ekmek parasını kazanacak kimse yoktur. Feten, kardeşleri ve dedesinin acısı büyüktür. Geçimlerini köylüler sağlıyorlar artık.

Aradan biraz zaman geçtikten sonra muhtar Feten'in kardeşleri Habibe ve Döndü'yü evlatlık vermeye karar verir. Kardeşlerinin evlatlık verilmesine ne Feten ne de küçük kardeşi Yaşar razı olmazlar ancak dedeleri muhtarın doldurmasına gelerek; gidecekleri yerde daha iyi hayat yaşayacaklarını düşünülerek evlatlık verilmeleri istenir. Nihayet o gün gelir ve Feten' in kardeşi muhtar tarafından gönderilir. Bu Feten için yıkım üstüne yıkımdır. Feten kardeşi Yaşar ve dedesiyle yalnız kalır.

Feten bundan sonra kendi ekmeğini kendi kazanmak ister. Bunun için dedesinden izin alıp iyi kalpli bir adam olan Ahmet ağanın kapısına gider. Ahmet ağa önce razı olmaz fakat Feten'in ısrarları üzerine beş koyunu Feten'e gütmesi için verir. Feten buna çok sevinir. Çünkü kendi ekmeğini kendisi kazanıyor.

Feten'in dedesinin hastalığı günden güne daha kötü olmaktadır. Artık son demlerini yaşamaktadır. Muhtarla anlaşıp kendisi öldükten sonra çocukları muhtara vermeye kararlaşırlar. Feten'in dedesi torunlarını yanına çağırıp vasiyetini eder. Ve son nefesini tabii Feten ve yaşar için o kadar kolay değildir. Artık dedeleri de başlarında yoktur.

Muhtar, Feten ve kardeşinin yalnız kalamayacaklarının düşünür. Köylülerle kararlaşıp Feten'i evlatlık verip yaşarı da kendi yanına almak ister. Tabii bu muhtarın iyi niyetinden gelmiyor. Köylülerin bir kısmı buna karşı çıkarken bir kısmı da hemfikirdir. Feten ise kardeşiyle rahat bir şekilde yaşayabileceğine inanıyor. Nihayet muhtar Feten'i evlatlık verecek azmi bey adında İstanbul'da oturup hayvan ticareti yapan bir adam bulur. Azmi beyin karısı çok huysuz olduğu için temizlikçi olarak kimse yanında kalamamaktadır. O da küçük bir kız alıp eğitmek istemektedir.(dayakla)

Muhtar gelip Feten'e onu üç gün sonra alacağını söyler. Feten saklanır ve arkadaşlarını sıkı sıkı tembih eder. Ancak üç gün sonra jandarmalar Feten'i saklandığı yerden bulurlar. Hemen götürürler. Yaşar yalnız kalmıştır artık.

Feten İstanbul' a kalacağı eve gittiğinde çok üzgündür. Hizmetinde bulunacağı evin hanımı çok gaddar biridir. Ona zulmeder, onu her gün döver, evden çıkmasına izin vermez. Onun kızı Sibel'in de ondan geri kalır yanı yoktur. Feten bir keresinde evden kaçıp karakola gider, ancak karakoldakiler onu geri verirler. Tabi bundan sonra güler hanım ona daha kötü davranır. Feten acılar çekerek bu evde onbeş yaşına girer. Yaşar'dan da hala haberi yoktur. Bir gün güler hanım dışarı çıkar ve her zamanki gibi kapıyı kitler. Apartmanda yangın çıkar. Kimse Feten'in içerde olduğunu bilmez. Ancak Feten'in can havli ile bağırması sonucu bir komşusu sesini duyar ve kurtarmaları için itfaiye erlerine yalvarır. İtfaiye erleri büyük bir riski göze alarak onu kurtarırlar. Vücudunun her tarafı yanmıştır. Üç ay hastanede kalır. Hemşire ve doktorlarla oldukça samimi olur. Güler hanım Feten'in artık bir işe yaramayacağını düşünerek onu almak istemez. Bir gün Feten'e köyden bir mektup gelir. Muhtar değişmiş Ahmet ağa muhtar olmuş ve Feten'e gelip kendi evlerinde kardeşiyle yaşamalarını ister. Feten çok mutludur, dünyalar onun olmuştur, bıraksalar köye koşarak gider.

Kitapta geçen kişi-kişi çatışmasına Feten ile muhtar arasında geçen konuşmayı örnek gösterebiliriz.(s 118–119). Ayrıca kitabın birçok yerinde kişi-kişi çatışmasına rastlayabiliriz. Kişinin kendisiyle olan çatışmasına dedenin hem Habibe ve Döndü'nün evlatlık verilirlerse daha iyi bir hayat yaşayacakları için bunu istemesi hem de onlardan ayrılmak istememesini ve onlardan ayrıldığında ağlamasını örnek gösterebiliriz. (s 94)

Kişi-toplum çatışmasına örnek ise; dedeleri öldükten sonra Feten ile Yaşarın yalnız yaşayabileceklerine inanmaları fakat köylülerin başlarında büyük biri olmadan yaşayabileceklerine inanmamaları gösterilebilir. (s 113)

3)DİL VE ANLATIM: Kitapta yazıldığı dönem çocukları için uygun bir dil kullanılmıştır. Cümleler kısa olduğundan anlaşılması kolaydır. Kitaba bir çocuk tekerlemesiyle başlanması kitaba ayrı bir güzellik katmıştır. Kitabın bazı kısımlarında da tekerlemelere yer verilmiştir. (s 20–21–22–25).

Kitabın bir bölümünde türküye yer verilmiştir.(s 73- 74) İlgi çekmesi açısından güzel bir teknik sayılır. Kitabın muhtelif yerlerinde ikilemeler kullanılması anlatımı zengin kılmıştır.

Kitapta deyimlere de rastlamak mümkündür. Deyimler çocukların dilsel gelişimlerine büyük katkı sağlarlar. Kitapta kullanılan bazı deyimler: iple çekmek (76), içini çekmek(s 48) omuz silmek (s42), yüzü kızarmak(s 40) canı sıkılmak(s 40) Kitaptaki çocuk kahramanının dilinin yaşına göre verilmesi anlatımı ilgi çekici kılmıştır. Kitapta sıfatlara, ünlemlere, kalıplaşmış kullanımlara,

tamlamalara yer verilmiştir. Kitapta geçen tevekkeli ve miyane (s 38 s 72) [kelimeleri](#) çocukların seviyelerinin üstündedir.

Kitap dil ve anlatım bakımında başarılı bir kitap sayılabilir.

4)KAHRAMANLAR: Başkahraman Feten adında bir kız çocuğudur. Hikaye baştan sona kadar Feten üzerine kurgulanmıştır. Feten kardeşleri için her türlü fedakarlığı yapan; iyi yürekli, çalışkan ve akıllı bir kızdır.

Diğer önemli kahramanlar; Feten'in dedesi, babası Salih bey, kardeşleri Habibe,Döndü ve Yaşar 'dır. Döndü ' ye bu ismin verilmesinin nedeni ondan sonra doğacak çocuğun onu cinsiyetinde olmamasıdır. Döndü bir kız çocuğudur. Feten'in fedakar dedesi torunlarına hem annelik hem babalık yapıyor. Babası Salih ise fakir ama korkusuzdur. Çocuklarına helal rızık yedirmek için çırpınıp durur. Köylüler ona pek Salih derler. Kitabın diğer kahramanları; muhtar, Ahmet ağa, Ahmet ağanın oğlu Arif, Nevzer teyze, Azmi bey, Güler hanım, kitapta başka kişiler de vardır.

Kitapta karakter oluşturma şu yollarla olmuştur;

Yazarın yorumuyla geliştirilenler; Feten in annesi Hasibe kadın köyde sevilip aranan bir kişiydi. Elinden geldikçe herkesin yardımına koşar, herkesin yardımına koşturmak için çırpınıp dururdu.(s.9)

Karakterin kendi yorumuyla geliştirilenler;

Anlaşılan seninle çok uğraşacağım, ama ben seni çabuk adam ederim hem de terbiyeli köpek gibi olur ayaklarımı yalarsın.(s. 131)

Karakterin kendi konuşmalarıyla geliştirilenler(muhtarla Bekir ağanın konuşması)

- Onu ben de düşünüyorum ya bu işin bazı pürüzleri var.
- Ne gibi
- Bir kez çok dik kafalı, kendi aklını beğenmiş, “ben çalışır kardeşimle yaşarım.” Diyor da başka bir söz söylemiyor. Bu işe he dedirtmek çok zor.(s 114)

Karakterlerin davranış ve eylemleriyle geliştirilmesi;

Yolda Feten'in gözlerinden sel gibi yaşlar boşandı evlerine yaklaşırken gözyaşlarını sildi. Kardeşleri dedelerinin yatağının çevresinde dizilmişlerdi. Ekmeği görünce sevinçle yerlerinde fırladılar.(s 88)

ÇOCUK KİTAPLARINDA UYULMASI GEREKEN EĞİTSEL İLKELER AÇIŞINDAN DÖRT KARDEŞTİLER

Kitabın dili çocuklar için uygundur. Deyimler kullanılması anlamı sezdirerek kavranmasını sağlamıştır. Kitapta yaşanan olaylar; herkesin başından geçebilecek türden değil ama gerçek yaşamda bu olaylara benzer olaylar yaşanabilir. Kitap her ne kadar çocuklara uygun değilse de bu kitabı okuyan çocuk başkahraman Feten'le özdeşim kurup kardeşlerini de diğer çocuklara özleştirebilir. Kitapta daha çok bir çocuğun metaneti, sabrı, çalışkanlığı işlenmiş ve bir yetişkin kadar olgunluk gösterebilen bir tiptir.

Kitapta çocuk kahramanların başına gelenler bir çocuğun kaldıramayacağı türdendir. Bu yönden çocuklar üzerine olumsuz bir etki yaratabilir. Türkçe, kitapta çocukları eğitebilecek şekilde kullanılmıştır. Çocukları dilsel ve kavramsal gelişmelerine katkı sağlamayacağı söylenemez. Çocuklar kendilerini kahramanların yerlerine koyabilirler. Öyküyü okuyan çocuk onu hafızasından silemez. Ve böylece öyküden aldığı bilgileri sindire sindire kazanım haline getirir.

KİTAP HAKKINDA GENE DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER

Dört kardeştiler isimli kitap; seslendiği yaş gurubuna uygun bir eser sayılmaz. Kitapta daha çok bir ailenin dramı anlatılmış. Çocuklara yönelik bir kitap olduğu söylenemez. Dil bakımından

çocuklara uygun dil özelliklerine sahiptir. Olayların çoğu bir sonuca bağlanmamış, kurgusunun pek sağlam olduğu söylenemez.

Bu kitabı okuyan çocuklar, bir ailenin nasıl yok olduğunu görürler. Bu onlara pek fayda sağlamaz. Olaylar daha çok kişiye bağlı olmadan gelişmiş, kadercilik had safhadadır. Ancak kitabın kahramanı Feten'in iyi huyları kitabı okuyanlar üzerinde iyi bir etki bırakabilir.

Bu kitabı okuyan çocuklar bir ailenin nasıl yok olduğunu görürler. Bu onlara pek fayda sağlamaz, olaylar kahramanların kontrolü dışında gelişmiş. Kitapta aşırı kadercilik vardır. Ancak kitabın kahramanı Feten'in iyi huyları kitabı okuyanlar üzerinde olumlu etki bırakabilir.

Bu kitabı çocukların okumasını önermiyoruz. Yalnız yetişkinler okursa, çocuklara karşı olan yaklaşımları olumlu yönde değişebilir.

* <http://egitimvaktim.com/cocuk-edebiyati-acisindan-kitap-incelemesi>

* <http://egitimvaktim.com>